

Účetnictví a ekonomické řízení

Obsah bloku

- účetnictví NNO
 - účetnictví
 - účetní legislativa
 - specifika účetnictví NNO (rozsah, výkazy, doklady, archivace)

- k čemu účetnictví také slouží?
 - zdanění NNO
 - podklad ekonomického řízení

- nástroje ekonomického řízení a finanční analýzy z rychlíku
 - základní nástroj ekonomického řízení – rozpočet
 - náklady v NNO (jejich kalkulace)
 - výnosy v NNO
 - na cestě za finančním zdravím... finanční analýza ve vsí obecnosti

Účetnictví

- informační systém, který poskytuje základní informace o finančních aktivitách a stavu majetku účetní jednotky
- účetnictví musí být (§ 8, 563/1991 Sb., zákona o účetnictví):
 - správné (neodporuje zákonu),
 - úplné (obsahuje vše),
 - průkazné (navázáno na skutečnost),
 - srozumitelné (nadáno schopností jednoznačně určit informace),
 - trvalé (uchovateli informací).
- účetnictví plní tyto funkce:
 - evidenční,
 - analyticko-vyhodnocovací,
 - kontrolní.
- uživatelé: interní vs. externí.

Legislativní úprava účetnictví

- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 325/2015 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které vedou jednoduché účetnictví
- vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro účetní jednotky, jejichž hlavním předmětem činnosti není podnikání
- české účetní standardy pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání (standardy č. 401 – 414)
- vnitřní předpisy organizace (stanovy, organizační řád...)
- vnitřní směrnice organizace (o finančním řízení, o účetnictví...)

Vyhlášky

– Kdo se jimi „řídí“?

č. 504/2002 Sb.: politické strany a politická hnutí / spolky a pobočné spolky / církve a náboženské společnosti / obecně prospěšné společnosti / zájmová sdružení právnických osob / nadace, nadační fondy, ústavy / společenství vlastníků jednotek / veřejné vysoké školy / jiné účetní jednotky...

č. 325/2015 Sb.: spolky a pobočné spolky / odborové organizace, pobočné odborové organizace, mezinárodní odborové organizace nebo pobočné mezinárodní odborové organizace / organizace zaměstnavatelů, pobočné organizace zaměstnavatelů, mezinárodní organizace zaměstnavatelů nebo pobočné mezinárodní organizací zaměstnavatelů / církve, náboženské společnosti, resp. evidované právnické osoby / honební společenstva

– Co upravují?

- kdo je účetní jednotkou
- co je předmětem účetnictví
- jak vypadá účetní záznam
- jak vypadá účetní závěrka
- atd.

České účetní standardy

- 401 – účty a účtování na účtech
- 402 – otevírání a uzavírání účetních knih
- 403 – inventarizační rozdíly
- 404 – kursové rozdíly
- 405 – deriváty
- 406 – cenné papíry, podíly a směnky
- 407 – opravné položky k pohledávkám, rezervy a pohledávky po lhůtě splatnosti
- 408 – krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry
- 409 – dlouhodobý majetek
- 410 – zásoby
- 411 – zúčtovací vztahy
- 412 – náklady a výnosy
- 413 – vlastní zdroje a dlouhodobé závazky
- 414 – přechod z jednoduchého účetnictví na účetnictví

(metody a postupy vedení účetnictví)

Účetnictví NNO

- NNO musí plně respektovat zákon o účetnictví (přechod od výdajového k akruálnímu principu)
- výdajový princip (účtuji v okamžiku, kdy dojde ke změně stavu finančních prostředků)
výdaj: skutečně vydané prostředky
příjem: skutečně přijaté prostředky
- akruální princip (účtuji v okamžiku, kdy událost nastala – bez ohledu na změnu stavu finančních prostředků)
náklad: vznikají spotřebou zdrojů v peněžním vyjádření, neznamenají nutně výdaj prostředků
výnos: hmotné toky v peněžním vyjádření, neznamenají nutně příjem prostředků
- **formy účetnictví:**

jednoduché účetnictví	X	podvojně účetnictví
		(zjednodušený X plný rozsah)

Jednoduché účetnictví

- upraveno zákonem o účetnictví, resp. vyhláškou č. 325/2015 Sb.
- mohou vést vybrané NNO:
spolek a pobočný spolek, odborová organizace, organizace zaměstnavatelů, církve a náboženské společnosti a honební společenstva
- **za předpokladu, že:**
 - nejsou plátcem DPH;
 - jejich celkové příjmy nepřesáhnou 3 mil. Kč;
 - hodnota jejich majetku nepřesáhne 3 mil. Kč.
- předmětem jsou příjmy a výdaje, majetek a závazky
- peněžní deník
- kniha pohledávek a kniha závazků
- pomocné knihy o ostatních složkách majetku
- přehled o majetku a závazcích a přehled o příjmech a výdajích

Zjednodušený rozsah účetnictví

- upraveno zákonem o účetnictví, resp. vyhláškou č. 504/2002 Sb.
- mohou vést vybrané NNO:
spolek a pobočný spolek, odborová organizace, organizace zaměstnavatelů, církve a náboženské společnosti, honební společenstva, obecně prospěšné společnosti, nadační fondy, ústavy, společenství vlastníků jednotek a bytová a sociální družstva
- **za předpokladu, že** naplňují atributy mikro (a malých) účetních jednotek, tedy splňuje alespoň dvě ze tří kritérií:
 - aktiva celkem nižší jak 9 mil. Kč (resp. 100 mil. Kč)
 - roční úhrn čistého obrátu nižší jak 18 mil. Kč (resp. 200 mil. Kč)
 - průměrný počet zaměstnanců v průběhu účetního období 10 a méně (resp. 50 a méně)
- podvojně zápisy „o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků včetně dluhů a jiných pasiv, dále o nákladech, výnosech a o výsledku hospodaření“
- „zjednodušený“ účetní rozvrh – pouze účtové třídy a účtové skupiny
- možnost amerického deníku – spojení hlavní knihy a účetního deníku
- netřeba účtovat o některých aspektech (tvorba rezerv a opravných položek, časové rozlišení apod.)
- 9 – zjednodušený rozsah účetní závěrky: rozvahy a výkazu zisku a ztráty

Účetnictví v plném rozsahu

- upraveno zákonem o účetnictví, resp. vyhláškou č. 504/2002 Sb.
- mohou vést všechny NNO
- **„rozšíření“ zjednodušeného rozsahu spočívá v:**
 - „úplný“ účetní rozvrh (odlišnosti proti rozvrhu v ziskovém sektoru)
 - práce účetním deníkem a hlavní knihou
 - účetní závěrka coby komplexní přehled
- v podstatě tak, jak je zvykem pro ziskové organizace (se specifiky NNO)
 - „lepší“ uspořádání dat – více přehledné...
 - více výkazů, které jsou více podrobné...
- některé neziskové organizace však „dokonalé“ výkazy nepotřebují a z toho důvodu volí jednodušší formu vedení účetnictví

Účetní výkazy – podrobněji

- výkaz zisku a ztráty (údaje o nákladech a výnosech za rok činnosti organizace) v členění nákladů na hlavní a hospodářskou činnost
- rozvaha (bilance) – základní přehled o majetku organizace, způsobu jeho krytí a jeho vývoji
- příloha účetní závěrce – „doprovodný text k účetní závěrce“
- (přehled o peněžních tocích) – výkaz o změnách finančních prostředků podniku
- (přehled o změnách vlastního kapitálu) - ...
- zveřejnění ve sbírce listin veřejných rejstříků, resp. ve výroční zprávě (pokud musí mít účetní závěrku ověřenou auditorem)
 - za rok 2014 nejpozději zveřejnit do 31/03/2016
 - za rok 2015 nejpozději zveřejnit do 30/11/2017
 - X
 - mikro a malé účetní jednotky nemusí zveřejňovat výkaz zisku a ztráty, pokud jim to neukládá zvláštní právní předpis

Jak vypadá účetní doklad 1

- účetní doklad – záznam, kterým účetní jednotka prokazuje proběhlou skutečnost, slouží jako základ pro zápis v účetnictví (tzv. účetní záznam)
- prvotní vs. druhotný (účetní) doklad
- příklady prvotních dokladů:
 - paragon, nájemní smlouva;
 - přijatá / vydaná faktura;
 - výpis z běžného účtu;
 - inventurní soupis.
- příklady účetních dokladů:
 - výdejový / příjmový pokladní doklad;
 - přijatá / vydaná faktura;
 - výpis z běžného účtu;
 - interní doklad.
- náležitosti prvotních (resp. účetních) dokladů:
 - (označení účetního dokladu),
 - obsah hospodářské (účetní) operace,
 - peněžní částka nebo informace o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství,
 - okamžik vystavení prvotního dokladu,
 - (okamžik uskutečnění účetního případu),
 - identifikace stran hospodářské operace,
 - (podpisový záznam osoby odpovědné za účetní případ a za zaúčtování).

Jak vypadá účetní doklad 2

VÝDAJOVÝ POKLADNÍ DOKLAD č. 140036 ze dne 30.6. 1999

Firma: **JUNÁK** - svaz skautů a skautek ČR
 PARDUBICKÝ KRAJ
 Lexova 2252, 530 02 Pardubice
 IČO: 708 81 333 ev.č. 530

DIČ: _____

Cena bez DPH _____
 +% DPH _____
 Celkem Kč 60,-

Slovy šedesátko

Vyplaceno komu Siv Vrmáček, Makusova 6
Pardubice DIČ: _____

Účel platby hádání do sl. kamery

Vydal: [Signature] Přijal: Vrmáček

Tisk Běžný, 100 000 000 22 001

Účetní doklad

(Metodika č. 8: Doklady v účetnictví (Junák))

KOTVA a.s.
 nam. Republika 37 Praha 1
 644 - Zelazarstvi
 DIČ: 001-60193808

Cis. dokladu 151641

BATERIE		60,00	Kc
4810000100	4 *	15,00	

CELKEM		60,00	Kc
HOTOVE		60,00	Kc
VRATIT		0,00	Kc

DPH 22,00%	=	10,90	z	60,00	Kc
Základ dane (cena bez DPH)		49,10	Kc		

Pokladni místo číslo 646
 ***** Dekujeme za Vasi navstevu *****

159456 644 646 3 3 29.06.99 11,10

Prvotní doklad

Archivace účetních dokladů

- účetní doklad – podklad, kterým účetní jednotka prokazuje proběhlou skutečnost, slouží jako základ pro zápis v účetnictví

Druh dokumentu	Počet let archivace
stejnopisy evidenčních listů	3 roky
účetní záznamy, kterými účetní jednotky dokládají formu vedení účetnictví	5 let
účetní doklady	5 let
účetní knihy	5 let
odpisové plány	5 let
inventurní soupisy	5 let
účetový rozvrh	5 let
pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	6 let
účetní uzávěrka	10 let
výroční zpráva	10 let
daňové doklady pro DPH	10 let
mzdové listy nebo účetní záznamy o údajích potřebných pro účely důchodového pojištění	30 let

www.inkam.cz/SPRAVA-DOKUMENTU/Archivace-dokladu-podle-zakona.html

K čemu účetnictví také slouží?

Zdanění NNO

- NNO jsou zdaňovány v tzv. specifickém daňovém režimu
- stát poskytuje NNO určité výhody – nepřímá podpora státem
- NOZ a veřejná prospěšnost – původní koncept vs. skutečnost („veřejně prospěšný poplatník“ vymezený dle právní formy) (negativní vymezení)
- proč specifický daňový režim?
 - NNO snižují výdaje státu
 - NNO představují dodatečné přínosy pro společnost (poskytují služby za nulové nebo zvýhodněné ceny)
- Daň z příjmů právnických osob (*hlavní vs. vedlejší činnost*)
 - jsou předmětem daně (např. příjmy z reklam, nájmu, úroky)
 - jsou předmětem daně ale jsou od daně osvobozené (např. členské příspěvky ze stanov)
 - nejsou předmětem daně (např. příjmy odpovídající výdejům, dotace, atd.)
- Daň z přidané hodnoty (*za specifických podmínek se musí NNO stát plátcem DPH: ekonomická činnost, pořizuje zboží z jiného členského státu EU*)
- Daň z nemovitých věcí (*osvobození při užívání pro účely organizace*)
- Daň silniční (*pokud není zdaněna činnost, v rámci které je vozidlo užíváno, dojde k osvobození*)

K čemu účetnictví také slouží?

Podklad ekonomického řízení

- **ekonomické řízení:** jakým způsobem lze využívat finanční prostředky v organizaci pro naplňování jejich cíle
- **početnictví:** finanční účetnictví (a výkaznictví); vnitropodnikové/manažerské účetnictví; podniková statistika a rozbor
- jeden z hlavních nástrojů operativního finančního řízení všech organizací je **ROZPOČET:**
 - finanční plán (realistický předpoklad) – kolik peněz bude potřeba / kde peníze vezmeme
 - vyjádření cílů NNO v peněžních jednotkách
 - sestavován v kolektivu: zdola nahoru / shora dolů
 - různé metody: přírůstková metoda / metoda z nulové báze
 - různé podoby: krátkodobý / střednědobý / dlouhodobý; pevný / pružný; klouzavý / časově vymezený...
 - různé formy: programový (dělení celku podle jednotlivých aktivit) / zdrojový (náklady a k nim přiřazené výnosy)
- dalším základním nástrojem může být **CASHFLOW:**
 - přehled peněžních toků (kdy / kolik / kam / a hlavně kolik zbývá)

Příklad programového rozpočtu

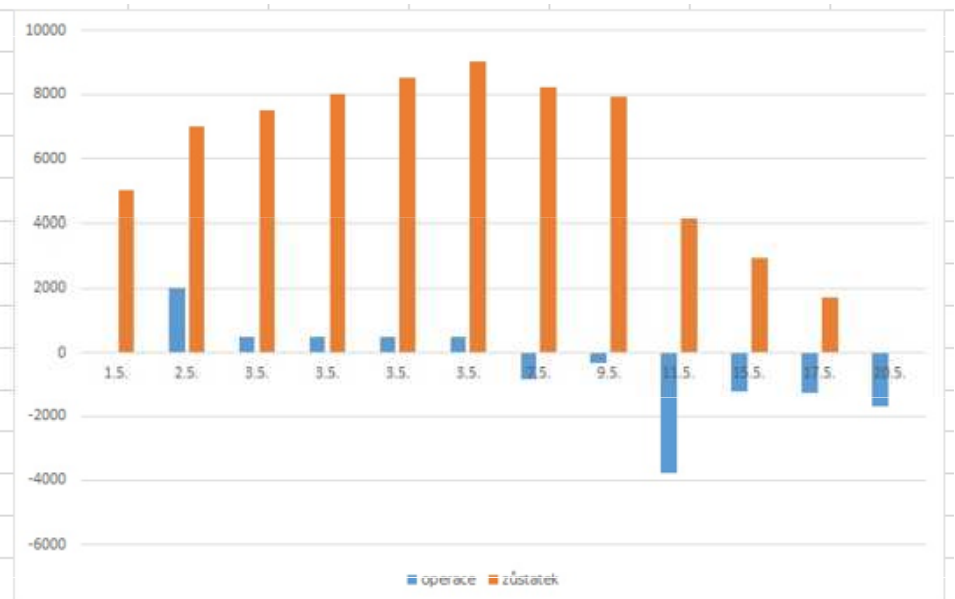
PRIJMY	výuka	ubytování	pronájem	strava	prodej	provoz	celkem
výnosy výuka							
výnosy pronájem							
výnosy ubytování							
výnosy stravovací činnost							
výnosy prodej							
dary							
dotace provoz							
dotace mzdy							
dotace OPŽP							
CELKEM							
VÝDAJE	výuka	ubytování	pronájem	strava	prodej	provoz	celkem
osobní náklady ...							
dpp ...							
opravy a rozvoj materiálu							
údržba a revize							
ostatní služby (telefon, internet, pojištění...)							
bankovní poplatky							
manka, škody a zaokrouhlovací rozdíly							
poplatky a daně							
elektřina							
elektřina pro vytápění							
materiál výuka							
obnova materiálu - výuka							
vybavení dotovatelné - výuka							
materiál provoz a úklid							
obnova materiálu - provoz							
vybavení dotovatelné - provoz							
materiál kuchyně							
obnova materiálu - kuchyně							
vybavení dotovatelné - kuchyně							
materiál prodej - zboží							
služby provoz							
služby výuka							
služby ubytování / pronájem (obrátky prádla)							
cestovné výuka							
provoz motorových vozidel							
CELKEM							
HV							

Příklad zdrojového rozpočtu

VÝDAJE	částka celkem	PŘÍJMY									částka celkem
		výnosy výuka	výnosy pronájem	výnosy ubytování	výnosy stravovací činnost	výnosy prodej	dary	dotace provoz	dotace mzdy	dotace OPŽP	
osobní náklady ...											
dpp ...											
opravy a rozvoj materiálů											
údržba a revize											
ostatní služby (telefon, internet, pojištění...)											
bankovní poplatky											
manka, škody a zaokrouhlovací rozdíly (včetně dalších dokladů daň. neuznatelných)											
poplatky a daně											
elektřina											
elektřina pro vytápění											
materiál výuka											
obnova materiálů - výuka											
vybavení dotovatelné - výuka											
materiál provoz a úklid											
obnova materiálů - provoz											
vybavení dotovatelné - provoz											
materiál kuchyně											
obnova materiálů - kuchyně											
vybavení dotovatelné - kuchyně											
materiál prodej - zboží											
služby provoz (odpady, účetnictví externistou, kopírování...)											
služby výuka											
služby ubytování / pronájem (obrátky prádla)											
cestovné výuka											
provoz motorových vozidel											
CELKEM											

Příklad cashflow

		operace	zůstatek
			0
1.5.	počáteční stav 5000,-	5000	5000
2.5.	vkład hotovosti do pokladny 2000,-	2000	7000
3.5.	příjem platby úč. poplatku - Novák 500,-	500	7500
3.5.	příjem platby úč. poplatku - Veverka 500,-	500	8000
3.5.	příjem platby úč. poplatku - Prášková 500,-	500	8500
3.5.	příjem platby úč. poplatku - Zelenka 500,-	500	9000
7.5.	nákup potravin - chléb, cibule, jablka, tatrnaky... 800,-	-800	8200
9.5.	telefonní náklady 300,-	-300	7900
11.5.	ubytování - předem	-3750	4150
15.5.	doprava tam	-1200	2950
17.5.	doprava zpět	-1250	1700
20.5.	převod zůstatku na bankovní účet	-1700	0

Náklady (ekonomická rovina) v NNO

- **náklady** = peněžní vyjádření spotřebovaných výrobních faktorů
- představují jednu ze stran rozpočtu

- můžeme je rozlišovat podle druhu:
- **přímé náklady** – lze snadno přiřadit k výkonu (například podělit počtem vyrobených kusů)
- **režijní náklady** (nepřímé náklady) – k výkonu nelze přiřadit jednoduše

- kalkulace = přiřazování nákladů k jednotlivým výkonům organizace, různé metody (viz .xls soubor):
 - prostá metoda dělením (*rovnoměrné rozdělení mezi všechny kusy*)
 - metoda dělením s poměrovými čísly (*rozdělení mezi výkony v poměru podle normy*)
 - metoda přírážková (*rozdělení podle přírážky vyčíslené dle přímých nákladů*)
 - ...

- kalkulace coby základ **cenotvorby**

Příklad kalkulací

PROSTÁ METODA DĚLENÍM (náklady/ks)	náklady celkem za podnik	produkt 1		produkt 2		produkt 3	
		ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks
		13	1	15	1	17	1
		náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici
přímé náklady	5 000,00	1 250,00	96,15	1 750,00	116,67	2 000,00	117,65
nepřímé náklady	7 000,00	2 022,22	155,56	2 333,33	155,56	2 644,44	155,56
celkem	12 000,00	3 272,22	251,71	4 083,33	272,22	4 644,44	273,20

METODA DĚLENÍM S POMĚROVÝMI ČÍSLY (náklady/(ks*norma))	náklady celkem za podnik	produkt 1		produkt 2		produkt 3	
		ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks
		13	1	15	2	17	5
		náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici
přímé náklady	5 000,00	1 250,00	96,15	1 750,00	116,67	2 000,00	117,65
nepřímé náklady	7 000,00	710,94	54,69	1 640,63	109,38	4 648,44	273,44
celkem	12 000,00	1 960,94	150,84	3 390,63	226,04	6 648,44	391,08

METODA PŘÍRÁŽKOVÁ (dle rozvrhové základny)	náklady celkem za podnik	produkt 1		produkt 2		produkt 3	
		ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks	ks/výroba	čas/ks
		13	1	15	2	17	5
		náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici	náklady na množství	náklady na jednici
přímé náklady	5 000,00	1 250,00	96,15	1 750,00	116,67	2 000,00	117,65
nepřímé náklady	7 000,00	1 750,00	134,62	2 450,00	163,33	2 800,00	164,71
celkem	12 000,00	3 000,00	230,77	4 200,00	280,00	4 800,00	282,35

ROZVRHOVÁ ZÁKLADNA (přímé / nepřímé náklady)	140%
---	------

Výnosy (ekonomická rovina) v NNO

- **výnosy** = peněžní vyjádření výkonů
- představují jednu ze stran rozpočtu

- jaké finanční zdroje NNO má a v jaké výši je může očekávat?
- komplikované odhadnout výši výnosů
- základní **druhy** výnosů:
 - tržby za realizované výkony
 - dotace ze státního rozpočtu a z rozpočtů krajů a obcí
 - granty
 - dary fyzických a právnických osob
 - členské příspěvky
 - přijaté úroky
 - příjmy z reklam
 - veřejné sbírky
 - atd.

- rozlišujeme volné a vázané zdroje

Pokročilejší nástroje...

- **ekonomické řízení:** jakým způsobem lze využívat finanční prostředky v organizaci pro naplňování jejich cíle
- **početnictví:** finanční účetnictví (a výkaznictví); vnitropodnikové/manažerské účetnictví; podniková statistika a rozborů

=> od Finančního řízení, přes Finanční analýzu k Finančnímu zdraví

- **Finanční řízení:**

cíl: zaměřit se na veškeré ekonomické vazby organizace, tak aby organizace mohla naplňovat smysl své existence bez toho, aniž by byla ohrožena její finanční stabilita

aktivita: finanční plánování / rozhodování / operativní řízení / analýza / kontrola

- **Finanční analýza:**

cíl: pomáhá z dostupných účetních dat získat dodatečné informace např. pro posouzení finančního zdraví organizace

základní etapy: zjištění základních charakteristik / určení odchylek od standardů / podrobnější analýza zvolených oblastí / identifikace příčin nežádoucího stavu

metodický aparát: poměrové ukazatele / horizontální analýza / vertikální analýza ... sofistikovanější nástroje třeba jako bonitní-bankrotní modely

- **Bonitní-bankrotní modely:**

cíl: sofistikované nástroje pro zhodnocení aktuálního stavu a stanovení predikce

viz třeba www.fikane.cz

Shrnutí

- účetnictví a zdanění NNO
 - účetnictví
 - účetní legislativa
 - specifika účetnictví NNO (rozsah, výkazy, doklady, archivace, zdanění)

- ekonomické řízení NNO
 - ekonomické řízení z teorie
 - základní nástroj ekonomického řízení – rozpočet
 - náklady v NNO (jejich kalkulace)
 - výnosy ve vší obecnosti v NNO
 - je libo pokročilejší nástroje?

Doporučená literatura

v textu zmiňovaná legislativa

DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3.

DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v praxi*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-476-8.

www.fikane.cz (metodika)

Pro vážné zájemce:

[Pejcal & Vyskočil, 2015](#) – o finanční analýze v případě obecně prospěšných společností

[Kolaříková & Pejcal, 2018](#) – o finančním zdraví nadací

Pejcal, 2021 – o konstrukci hodnotících a predikčních nástrojů NNO (až bude, tak bude)